

Aktivisters roll i skapandet av Möllevången som en plats för mångfald

Christina Hansen

Abstract Den här texten tar upp några av de observationer som jag gjorde i min avhandling, med särskilt fokus på sambandet mellan mångfald och den politiska aktivismens verklighet i dag. Efter en period av minskad aktivitet har den palestinska solidaritetsrörelse som växte fram under hösten 2023 haft en betydande påverkan, både politiskt och fysiskt, på Malmös aktivistscen. Rörelsen visar hur ett sammanhang med mångfald – både inom en stad och inom en proteströrelse – kan möjliggöra enighet och solidaritet, men också ge upphov till utmaningar, spänningar och konflikter

INTRODUKTION

För fem år sedan försvarade jag min avhandling *Solidarity in Diversity: Activism as a Pathway of Migrant Emplacement in Malmö*.¹ Min avhandling var den första heltäckande studien av vad sociologen Kimberly Creasap kallar Sveriges starkaste aktivistscen.² Den radikala aktivismens framträdande roll i Malmö är nära kopplat till stadsdelen Möllevångens särskilda karaktär, det område där mest aktivism sker. Som jag visade i min avhandling spelar aktivister en avgörande roll i skapandet av Möllevången som en plats för motstånd.

Aktivister spelar också en avgörande roll i skapandet av Möllevången som en plats för mångfald. Begreppet mångfald, så som jag använder det, omfattar inte bara de vanliga aspekterna av mångfald (*superdiversity*) som återfinns i migrationslitteraturen, såsom klass, kultur, etnicitet och medborgarskapsstatus, utan även politisk tillhörighet, migrantgeneration och (urban) platstillhörighet.³ I denna text återvänder jag till några av de observationer jag gjorde i min avhandling, med särskilt fokus på relationen mellan mångfald och den politiska aktivismens verklighet idag.

AKTIVISM PÅ MÖLLEVÅNGEN

Möllevången (i folkmun kallad Möllan) är en socialt och etniskt blandad, om än gentrifierad, innerstadsdel. Ända sedan arbetarrörelsens födelse har Möllevången varit en plats med starka vänstertraditioner, och området har en av stadens högsta andel vänsterväljare. Sedan 1980-talet, då tillgången till billiga hyreslägenheter möjliggjorde en koncentration av unga aktivister från hela landet och utlandet, har området varit känt som en bastion och grogrund för den utomparlamentariska radikala vänstern. Aktivisterna ingår i ett nätverk av utomparlamentariska grupper som, trots sina olikheter, förenas av vänsterradikala idéer som syndikalism, anarkism, kommunism och autonom marxism.

Solidarity in Diversity innehåller intervjuer och observationer av en rörelse som historiskt varit mycket sluten för både forskare och journalister. Avhandlingen fokuserade på åren 2013-16, en dramatisk period som präglades av kampen mot migrationskontroller; solidaritet med stadens romska bosättningar; återkommande antifascistiska mobiliseringar under parollen "Kämpa Malmö" efter ett nästan dödligt nazistiskt våldsdåd på Möllevången; Asylstafetten; samt rörelsens omställning mot flyktinghjälp under flyktingmottagandet 2015.⁴

Med begreppen "solidaritet" och "mångfald" i avhandlingens titel ville jag peka på de olika sätt aktivister försöker återskapa staden och deras strävan efter ett annat, mer jämlikt och mångfaldigt samhälle. Det syftar också på Malmös särskilda förutsättningar som en "migrantstad"⁵ och

aktivisternas förmåga att mobilisera en mångfald av människor. Är det fortfarande så fem år senare?

MÅNGFALD OCH AKTIVISM I MALMÖ IDAG

Aktivistscenen på och omkring Möllevången är mångfacetterad vad gäller livsstilar, ålder och bakgrund—även inom en och samma aktivistgrupp. Även om alla aktivister på Möllevången betraktar sig som vänsterorienterade i bred bemärkelse, skiljer sig deras politiska ståndpunkter, begrepp, teorier och praktiker åt. Den stora majoriteten av aktivisterna är inte födda och uppvuxna i Malmö, och få—om ens några—kommer ursprungligen från Möllevången. Att förstå att aktivisterna är "migranter" till Möllevången möjliggör ett nytt sätt att se på migration bortom internationell migration.

De flesta aktivister i Malmö är svenska medborgare från andra delar av Sverige. Många av dem har migrantbakgrund, det vill säga att de är födda av invandrade föräldrar, främst från länder i Mellanöstern och Latinamerika. Även om dessa aktivister har uppehållstillstånd eller svenskt medborgarskap och till och med är födda i Sverige, utsätts de fortfarande för invandringskritiska diskurser som gör dem till föremål för rasifiering och marginalisering.⁶

Vissa aktivister är medborgare i nordiska länder som Norge och Danmark; andra är icke-medborgare som har migrerat från krigsdrabbade länder såsom Afghanistan, Syrien och Palestina. Trots deras olika livsbanor delar de erfarenheten av att lämna sin födelse- och uppväxtplats på grund av krig och fattigdom, eller brist på arbete och studiemöjligheter. De delar också upplevelsen av att återskapa sina liv på en ny plats, att bygga nätverk, skaffa vänner och utveckla en känsla av tillhörighet till en ny ort (i detta fall Malmö och Möllevången). Det finns förstås viktiga skillnader mellan dem som migrerat frivilligt och dem som, under migrationsprocessen, berövats sina rättigheter och sitt medborgarskap. Dessa i grunden olika livsbanor möts och förenas ändå genom aktivism i Malmö.

Berättelserna som aktivister förmedlar om Möllevången som "röd" (färgen som traditionellt

förknippas med socialism) och "antirasistisk" bidrar till att skapa starka relationer mellan aktivister, vilket är avgörande för att möjliggöra mobilisering. Dessa berättelser lockar inte bara aktivister och vänsterorienterade personer i allmänhet till området, utan även asylsökande—särskilt de vars ansökningar har avslagits—som söker stöd från asylrättsaktivister på Möllevången. Även romska migranter med medborgarskap i andra EU-länder söker sig hit för att hitta arbete—och ibland för att titta—på grund av Möllevångens gynnsamma förhållanden, inklusive närvaron av vänligt sinnade människor som försvarar dem vid eventuella attacker från förbipasserande.

På Möllevången finner vi det som kulturgeografen Doreen Massey kallar "throwntogetherness".⁷ Det är en plats där människor från olika håll, med olika sociala- och etniska bakgrund och olika behov, kastas samman och tvingas söka nya sociala kontakter. När migranter och aktivister möts, byggs nätverk och kunskap delas. Genom Möllevången och den solidaritet som byggs mellan olika kamper och mellan aktivister och migranter, vill man visa att det finns andra sätt att leva tillsammans som överskrider skillnader baserade på medborgarskap, etnicitet, klass och kön.

Vad aktivister och boende delar är ett starkt emotionellt och ideologiskt band till en plats: Möllevången. Identifikationen med Möllevången är central för aktivister i Malmö och denna platsbaserade identitet är inte etniskt bunden. Att vara "Möllevångsbo" är en referens till att vara vänster eller antirasist, vilket inkluderar olika etniska och kulturella identiteter. Denna idé om Möllevången möjliggör för politiskt engagerade personer att konstruera en meningsfull självbild (till exempel som antirasist) och skapa en känsla av tillhörighet till en meningsfull plats (en "antirasistisk" plats). Det visar platsens betydelse för att skapa möjligheter till nätverkande mellan olika aktivistgrupper. Det visar också platsens betydelse för att hysa rörelserns identiteter och relationer under lugnare perioder, i väntan på nya möjligheter till mobilisering.⁸

Men, hur motsägelsefullt det än kan verka, håller denna typ av aktivism alltmer på att införlivas i den kulturella mångfald som utgör stadens attraktionskraft i ett sammanhang av nyliberala ekonomiska förändringar.⁹ Det största hotet mot mångfalden och aktivismen på Möllevången är den pågående men långsamma gentrifieringen av området. När aktivister inte längre har råd att bo kvar i denna del av staden kommer dess styrka som politisk plats med all sannolikhet att upplösas. När aktivister trängs bort, försvinner också mångfalden.

Vad som talar emot en ökad gentrifiering av Möllevången är andelen hyresrätter i området. Trots att det är en centralt belägen stadsdel består fortfarande ungefär hälften av Möllevångens bostadsbestånd av hyreslägenheter. Men om hyrorna för dessa lägenheter och för lokala butiker och verksamheter stiger, och fler hyresrätter omvandlas till bostadsrätter, kommer gentrifieringen att tillta. Då kan Möllevångens identitet som vänster och antirasistisk komma att hotas.

EN MASSIV AKTIVISTRÖRELSE TRÄDER IN PÅ AKTIVISTSCENEN

Från omkring 2018 fram till för ett år sedan har aktivistscenen på Möllevången varit lugnare jämfört med åren då jag genomförde min etnografiska fältstudie. Delvis kan detta förklaras av Covid19-pandemin. Men sedan Hamas attack mot Israel den 7 oktober 2023 och Israels efterföljande krigsföring, folkmord och etnisk rensning i Gaza har en ny, stor och levande rörelse vuxit fram. Den palestinska solidaritetsrörelsen har haft stor påverkan, både politiskt och fysiskt, på stadens aktivistscen och på stadsdelen i sig. Den illustrerar också hur mångfalden, både inom en stad och inom en proteströrelse, kan främja enhet och solidaritet – men också skapa utmaningar, spänningar och konflikter.

Forskning visar att den ideologiska vänster-höger-skalan spelar en nyckelroll i attityderna till Israel och Palestina i Sverige.¹⁰ Vänsterväljare har positiva attityder till den palestinska saken, medan högerväljare har positiva attityder till Israel. Det är

därför inte förvånande att se det stora offentliga stödet för Palestina på Möllevången. Varje besökare i Malmö märker det när de kommer till Möllevången – genom de palestinska flaggorna som hänger från lägenhetsfönster i hela området och människor som bär *keffiyeh* (den palestinska sjalen). Rondellen i hjärtat av Möllevången invigdes som Gazarondellen under Eurovision Song Contest i maj 2024, då tiotusentals demonstranter från hela landet samlades i Malmö för att protestera mot Israels deltagande i tävlingen. De flesta illustrationer på graffitiväggen samt de flesta politiska klistermärken på lyktstolpar, bänkar etc. handlar om kriget i Gaza. I över ett år har människor mobiliserat varje vecka till olika demonstrationer, sittstrejker och offentliga tal. Varje söndag sedan krigets början avgår en marsch från stadens centrum och avslutas på Möllevångstorget, som visar stöd för krigets offer, vapenvila och ett slut på den israeliska ockupationen. När den israeliska militären intensifierade sina attacker mot Libanon inkluderades även libanesiska flaggor och solidaritetslogos med Libanon i aktivisternas politiska retorik.

Flera nya aktivistgrupper bildades i Malmö i oktober 2023: Health workers for Palestine, Latinos for Palestine, Queens for Palestine, Students for Palestine, Malmö Academics for Palestine, Judiskt upprop (bildad av judiska Malmöbor) och Hayna Hon (bildad av Malmöbor med palestinsk bakgrund). Bildandet av nya grupper möjliggör nya kopplingar och samhörigheter bortom stadens mer långlivade grupper, såsom Asylgruppen och Allt åt alla. En ny generation unga aktivister, till och med barn och hela familjer, har aktiverats och politiserats genom sitt deltagande i kampen för rättvisa och fred. Denna aktivering bidrar till – och bygger vidare på – representationen av Malmö som en mångfaldig stad. Denna representation möjliggörs av den blandade demografiska sammansättningen hos stadens invånare.

Solidaritetsmobiliseringarna i Malmö berör flera konflikter som kretsar kring migration och mångfald. Ett viktigt sammanhang för den palestinska solidaritetsrörelsen i Malmö är den

allmänna berättelsen i Sverige om svenska muslimer och muslimska migranter som "svåra att integrera" och om islam som fundamentalt oförenlig med "svenska värderingar".¹¹ Denna berättelse har stärkts över hela det politiska spektrumet sedan det högerextrema partiet Sverigedemokraterna tog plats i riksdagen 2010. Den högerextrema rörelsen hyser rasistiska och sexistiska värderingar men använder ändå genusargument för att framställa "muslimen" som någon som inte kan leva enligt jämställdhetsprinciper – och därför måste Sverige skyddas från dessa muslimer.

Ytterligare ett viktigt sammanhang för den aktuella palestinska rörelsen är användningen av begreppet antisemitism i den offentliga debatten som ett politiskt vapen för att avfärda kritik mot Israel och stöd för den palestinska saken.¹² Båda dessa sammanhang – den allmänna antimuslimska retoriken i Sverige och användningen av "antisemitism" som politiskt vapen mot den palestinska saken – kan bidra till att förklara uthålligheten i solidaritetsprotesterna det senaste året och de nära samarbetena mellan svenska aktivister och den nya generationen aktivister med bakgrund i Mellanöstern.

Den palestinska solidaritetsrörelsen i Malmö har alltså vuxit fram i ett komplext sammanhang där migration, rasism, islamofobi och politisk retorik samverkar. Den har samtidigt blivit en arena där nya allianser bildas och där mångfald inte bara är en demografisk realitet utan också en politisk resurs. Genom att förena människor med olika bakgrunder, erfarenheter och identiteter i kampen för rättvisa och mänskliga rättigheter, visar rörelsen hur solidaritet kan överskrida gränser och skapa nya former av gemenskap.

Det är också tydligt att platsen – Möllevången – spelar en avgörande roll i denna mobilisering. Den fungerar som en fysisk och symbolisk samlingspunkt för aktivister, migranter, boende och förbipasserande. Den är en plats där berättelser om motstånd, rättvisa och inkludering får fäste och där nya generationer formas politiskt. Samtidigt är platsen hotad av strukturella förändringar som

gentrifiering och politisk repression, vilket gör det än viktigare att förstå och dokumentera dess betydelse.

Avslutningsvis visar utvecklingen på Möllevången att aktivism i en mångfaldig stad som Malmö är dynamisk, komplex och ständigt föränderlig. Den formas av globala händelser, lokala förhållanden och individuella erfarenheter. Den palestinska solidaritetsrörelsen är ett aktuellt exempel på hur nya mobiliseringar kan uppstå ur tystare perioder och hur platsbaserad identitet och politisk övertygelse kan samverka för att skapa kraftfulla uttryck för motstånd och hopp.

Author bio Christina Hansen disputerade i ämnet Internationell migration och etniska relationer (IMER) vid Malmö universitet 2019. Hansen har deltagit i två olika EU-finansierade forskningsprojekt om integration, ett vid Malmö universitet och ett vid Göteborgs universitet. Hennes forskningsintressen rör sociala rörelser, migration och urbana studier. E-post: email@christinahansen.se

¹ Hansen, C. (2019). *Solidarity in diversity: Activism as a pathway of migrant emplacement in Malmö*. Malmö University.

² Creasap, K. (2022). *Making a scene: Urban landscapes, gentrification, and social movements in Sweden*. Temple University Press. For further research on left-wing activism in Malmö, see Flaherty, C. (2022). *A Politics of community identity, stigma, and meaning in the extra-parliamentary left*. Lund University.

³ For a general introduction to superdiversity, see Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30 (6): 1025–1054.

⁴ See e.g. Pries, J. & Merrill, S. (2018). Translocalising and relocalising antifascist struggles: From #KämpaShowan to #KämpaMalmö. *Antipode*, 51 (1): 248–270; Jämte, J. & Pitti, I. (2019). Strategic Interplay in Times of Crisis. Opportunities and challenges for state-civil society interaction during the Swedish "Refugee Crisis" of 2015–2016. *Participation and conflict* 12 (2); Persdotter, M. (2019). *Free to move along: The urbanisation of cross-border mobility controls – the case of Roma "EU migrants" in Malmö, Sweden*. Malmö University.

⁵ Nicholls, W. J. & Uitermark, J. (2016). Migrant cities: Place, power, and voice in the era of super diversity. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42 (6): 877–892

⁶ Glick Schiller, N. & Çağlar, A. (2011). *Locating migration. Rescaling cities and migrants*. Cornell University Press.

⁷ Massey, D. (2005). *For space*. Sage.

⁸ Taylor, V. (1989). Social movement continuity: The women's movement in Abeyence. *American Sociological Review*, 54 (5): 761–75.

⁹ Hansen, C. (2020). Alliances, friendships, and alternative structures: Solidarity among radical left activists and precarious migrants in Malmö. *Journal of Race, Ethnicity, and the City*, 1 (1–2): 67–86; Hansen, C. (2021). Articulating anti-racism: Activists' role in the creation of Möllevången for a space of resistance. *Urban Matters* (24 September 2021); Hansen, C. (2022). 'The Capital of Love': Activists resisting the stigmas of Malmö through storytelling. *Antipode*, 54 (6): 1760–1780.

¹⁰ Owiredu, M. (2024). "Ideology and religion" how left-right ideology plays a key role in attitudes toward Israel and Palestine in Sweden. *Scandinavian Political Studies*. Published online.

¹¹ Malm, A. (2009). *Hatet mot muslimer*. Atlas; Gardell, M. (2010). *Islamofobi*. Leopard; Sajed, A. (2012). Securitised migrants and postcolonial (in)difference. The politics of activism among North African migrants in France. Pp. 20–40 in Nyers, P. & Rygiel, K. (eds.). *Citizenship, migrants activism and the politics of movement*. Routledge; Norocel, C., Hellström, A. & Bak Jørgensen, M. (2020). *Nostalgia and hope: Intersections between politics of culture, welfare, and migration in Europe*. Springer.

¹² Rosenberg, G. 2024. Detta blir fel när vi pratar om antisemitism. *Expressen* (18 October 2024).